

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

KESKKONNAAMET

Looduskaitse tulemuslikkuse hindamine

Keskkonnaamet

Hiumaa laidude maastikukaitseala

27.01.2025 (03.09.2025 täiendatud)

Andres Miller

PAME hindamismetoodika valmis Euroopa Liidu rahalisel toetusel tehnilise abi rahastamisvahendi kaudu ja koostöös Euroopa Komisjoni struktuurireformide toetamise peadirektoraadiga.

Üldinfo

Küsimus	Vastus
Kaitstava loodusobjekti nimi	Hiiumaa laidude maastikukaitseala
KKR kood	KLO1000471
Asukoht (maakonnad)	Hiiu
Kaitse alla võtmise aeg (ala moodustamise aasta)	1958 (kehtiv kaitse-eeskiri 2015. a)
Vöönd(id):	
loodusreservaatide arv	0
loodusreservaatide kogupindala	0
sihtkaitsevööndite arv	7
sihtkaitsevööndite kogupindala	2691,55 ha
piiranguvööndite arv	2
piiranguvööndite kogupindala	531,99 ha
IUCN kategooria(d)	Ib, IV ja V
Natura 2000 võrgustiku alad	Väinamere loodus- ja linnuala
Kaitseala valitseja	Keskkonnaamet
Kogupindala (ha)	3223,53
Maismaa pindala (ha)	557,61
Eraomandis oleva maa pindala (ha)	356,38
Kaitsekorralduskava nimi	Hiiumaa laidude maastikukaitseala kaitsekorralduskava
Kaitsekorralduskava tegevuskava periood	2011–2019
Tulemuslikkuse hindaja nimi	Andres Miller
Tulemuslikkuse hindamise kuupäev (pp.kk.aaaa)	27.01.2025 (03.09.2025 täiendatud)
Eelmise hindamise aeg (pp.kk.aaaa), s.h METT hindamine	22.10.2020 (METT), 30.12.2023 (nn piloothindamine)
Loodusobjekti esile tõstmist vääriv tähtsus või eripära piirkonna, Eesti või Euroopa kontekstis* (*täita asjakohasusel)	Ramsar, HELCOM, IBA, Biosfääri programmiala; üle tuhande aasta asustatud laidude pärandkultuur, sh Eesti ainsad ulatuslikumad (üle 30 ha) niidetavad pärandniidud nüüdseks inimasustuseta laidudel

Hindamistabel

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
üldine	üldine	Kas alal on (ajakohane) kava?	Jah, alapõhine kaitsekorralduskava	KKK	KKK on pisut iganenud
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks olevate liikide esinemise/seisundi info oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud $\geq 90\%$ väärtustele	KKK	
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks (kaitse-eesmärgiks) olevate elupaikade seisund oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud $\geq 90\%$ väärtustele	KKK	pindalad asukohtade (sh laidude) kaupa
planeerimine	seisund	Milline on liikide seisundi andmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Väga hea - $\geq 90\%$ seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	KKK	KKK-sse on koondatud kogu tollal teada olnud info
planeerimine	seisund	Milline on elupaikade seisundiandmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Väga hea - $\geq 90\%$ seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	KKK	tolleaegne parim teadmine, tugines elupaigakihtidel
planeerimine	seisund	Kas eelmisel kaitsekorraldusperioodil/selle kaitsekorraldusperioodi algul tuvastati andmelüki, mis takistasid lähteolukorra (kaitseväärtuste seisundi) kindlaks määramist?	Olulised andmelüngad puuduvad/ei ole asjakohane	KKK	olulisi andmelüki KKK koostamisel ei tuvastatud
planeerimine	survetegurid	Kas ala kõigi kaitseväärtuste osas on survetegurid (otsesed negatiivsed mõjutegurid) tuvastatud?	Survetegurid on kindlaks määratud kõigile (100%) kaitseväärtustele (kui asjakohane)	KKK	
planeerimine	survetegurid	Kas survetegurite olulisus ja ulatus on kindlaks määratud?	Survetegurite ulatus ja olulisus on kindlaks määratud vähem kui poolte (<50%) kaitseväärtuste puhul ja/või vaid mõne surveteguri puhul	KKK	mõjutegurite olulisus on KKK-s (lk 12) välja toodud kaitseala kui terviku jaoks
planeerimine	survetegurid	Nimeta ala kõige olulisemad survetegurid?	mereveoga seotud suuremad ressursikulud (aeg, kütus, vahendid); rohumaaade hülgamine; transport; ehitustegevus ja asustus; looduslikud protsessid	KKK;KKK;KKK;KKK ja ekspordihinnang;KKK	mereveoga seotud suuremad ressursikulud (aeg, kütus, vahendid);poollooduslike alade kinnikasvamine;inimhäiringud väikesaartel lindude pesitsusperioodil ja hülgelesilais;ebaseaduslik ehitustegevus; väikekiskjate suur arvukus nurjab lindude eduka peitsemise, eriti mitmetel laidudel
planeerimine	survetegurid	Kas arvesse on võetud ka väljastpoolt kaitseala tulenevaid survetegureid?	Kaitseala piiridest väljaspoolt tulenevaid survetegureid on arvestatud ammendavalt või on selgitatud, et selliseid survetegureid ei esine.	KKK	KKK-s on mainitud nt eutrofeerumist, mere- ja rannikureostust, maakerget (see mõju on meretaseme tõusu tõttu praegu lakkamas), kalade ülepüüki jne
planeerimine	eesmärgid	Kas ala elurikkusega seotud kaitseväärtustele on seatud kaitse-eesmärgid?	Ala-spetsiifilised kaitse-eesmärgid on seatud kõikidele kaitseväärtustele	KKK ja nüüdne kaitse-eeskiri	KKK koostamise ajal koostati ka uut kaitse-eeskirja, mis kinnitati 2015. a

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitseväärtuste kaitse-eesmärgid määratlevad elupaikade ja liikide soovitava seisundi?	Kaitse-eesmärkidega täpsustati kõigi elupaikade/liikide soovitatavat seisundit. Sihtväärtused on nii kvantifitseeritud kui ajaliselt piiritletud.	KKK	
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärgid on seatud ka muudele kaitseväärtustele kui otseselt elurikkust puudutavatele kaitseväärtustele?	Jah	KKK	vanad ehitised, õpperajad
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärke on seatud ka sellistele hüvedele/väärtustele, mis ei ole määrusega ala kaitseväärtuseks seatud?	Jah	KKK	KKK koostamise ajal oli määrusega sätestatud vaid kaitseala põhieesmärk (Väinamere laidude ning Hiiumaa kaguranniku iseloomulike koosluste ja maastike kaitse), KKK käsitles aga kavandatavas kaitse-eeskirjas sätestatud kõiki kaitseväärtusi
planeerimine	meetmed	Kas kaitsealal on vaja aktiivseid kaitsekorralduslikke tegevusi (lisaks LKS alusel kohalduvale kaitsekorrale/piirangutele)?	Jah, täiendav sekkumine on vajalik	KKK	
planeerimine	meetmed	Kas kõikide kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamiseks kavandati vajalikud meetmed/tegevused?	Kaitsekorralduslikud meetmed on seatud kõikidele asjakohastele kaitse-eesmärkidele. Kõik meetmed on SMART.	KKK	vt tegevustabelit (tabel 5) KKK-s
planeerimine	meetmed	Kas määratud meetmed näevad ette tegevusi väljaspool kaitseala piire?	Ei (teadaolevalt on vajadus tegevusteks väljaspool piire, kuid neid ei ole kavandatud)	KKK	KKK-s taheti käsitleda kaitseala laiendamist (paralleelselt toimus uue kaitse-eeskirja menetlus), kuid see keelati ära
planeerimine	meetmed	Kas tegevused käsitlesid kõiki kaitsealal tuvastatud ja kaitseväärtusi mõjutavaid survetegureid?	Kõikidel peamistel surveteguritel on vastav meede.	KKK	
rakendamine	sisendid	Kas saab välja tuua muid puudujääke ala kaitsekorraldusega seotud teadmistes/alusinfos (peale seisundiandmete puudujääkide)?	Jah, välja saab tuua puudujääke ala kaitsekorraldusega seotud teadmistes.	eksperdi hinnang	pärandniitude hooldamise kontroll (hooldus ei ole alati nõuetekohaselt tehtud, nt jäetakse niidetud hein maha, mitte ei koristata ära)
rakendamine	sisendid	Kas teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud annavad piisava teabe, et hinnata ellu viidud tegevuste edukust ja kaitse-eesmärkide saavutamist või nende suunas liikumist?	Seire, inventuurid, uuringud võimaldab hinnata vähem kui poolte (<50%) tegevuste tulemuslikkust/kaitse-eesmärkide saavutatust	eksperdi hinnang	mõned riiklikud seired toimuvad, samuti mõned juhuslikud inventuurid (nt elupaikade ja taimeliikide osas)
rakendamine	sisendid	Kas seire-, inventuuride ja/või uuringute tulemusi kasutati ala kaitsekorralduse kohandamiseks?	Seiretulemusi on vähesel määral/üksikjuhtumitel kasutatud ala kaitse korralduse/meetmete kohandamiseks	eksperdi hinnang	seire tulemusi kasutati KKK koostamiseks, kuid KKK-d pole uuendatud; mõningal määral on seire tulemusi teadmiseks võetud ja kohendatud kaitsekorraldust (nt Vareslaiul muudeti soonatimede seire tulemusel PLK koodi ja hakati hooldamise eest suuremat ja õiglasemat tasu maksma)

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
rakendamine	protsess	Kas huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava planeerimise etapis?	Jah - huvirühmi kaasati	KKK	enne KKK kinnitamist toimus kaks kaasamiskoosolekut ja asjaliste ettepanekuid üldjuhul (kui ettepanek seadusega vastuollu ei läinud) arvestati
rakendamine	protsess	Kas kaitseala väärtuste ja kaitsekorralduse valdkonnas pädevaid huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava rakendamisse?	Jah - huvirühmi kaasati	KKK	kaasati maaomanikke ja -hooldajaid, eksperte (nt Elle Roosalu, Aveliina Helm, Ivar Jüssi, Aivar ja Tiit Leito jt) ülikoolidest jm
rakendamine	protsess	Kas konsultatsioonide või tegevuste koordineerimise käigus tekkis teadaolevaid konflikte (vastasseise)?	Jah - tekkis konflikte	eksperdi hinnang	maaomanike ehitamisesoov ja ehituskeelu vähendamise soov
rakendamine	protsess	Nimetage olulisemad konfliktkohad	kaitsekorra/piirangute rangus; kaitseala piirid; meetmetega seotud mõjud; külastuskorraldus; ebapiisav kompenseerimine; vastuseis alal lubatud või läbi viidud tegevustele; sooviti laidudel vähendada ehituskeeluvööndit 20 m peale rannajoonest (ehk 10 korda väiksemaks)	eksperdi hinnang	ehitustegevuse piirangud; soov maa kaitse alt välja arvata; karjatamine Saarnaki talukompleksi juures (kui karjamaad katki ja loomad niidetavale alale tungivad); õpperaja likvideerimise soov Saarnakil eramaal; hooldamise kulude suur erinevus laiul ja Hiiumaal (laiul on kulud tunduvalt suuremad); pahameel, et Saarnakil niidetud heina põletati, mitte laiult ära ei toodud; sooviti laidudel vähendada ehituskeeluvööndit 20 m peale rannajoonest (ehk 10 korda väiksemaks)
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud pool-looduslike koosluste (niiduelupaikade) taastamistööde ellu viimise seis?	Üle poole (50-90%) planeeritud taastamistöödest on rakendatud.	eksperdi hinnang (ortofotod; EELIS, toetusõiguslike alade suurenemine)	pindalaliselt on üle poole rakendatud, kuid seda Hiiumaal (Salinõmme soolakul), mitte laidudel
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud märgaladega ja veekogudega (sooelupaigad, jõed, järved) seotud taastamistööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	KKK	KKK-s selliseid tegevusi ei kavandatud
väljundid	meetmed	Milline on koosluste hooldamistööde ellu viimise seis?	Üle poole (50-90%) hooldusest vajavate koosluste pindalast on hooldusesse võetud.	eksperdi hinnang, EELIS-e kihid PLK hooldatud (aastate kaupa)	Hiiu saarel on kõik hooldusesse võetud, aga laidudel on hooldatud alade pindala tunduvalt vähenenud
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud liigikaitsetööde ellu viimise seis?	Vähem kui pool (<50%) planeeritud meetmetest on rakendatud	eksperdi hinnang	liigikaitsetöid on tehtud peamiselt vabatahtlike (ELF) poolt, KeA eestvedamisel on laidudel ohjatud väikekiskjaid; kõre elupaikade laiendamise ja hooldamise osas on loobutud

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud muude otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmete (hooldus-, taastamis- ja ohjamismeetmed jms) ellu viimise seis?	Vähem kui pool (<50%) planeeritud meetmetest on rakendatud	eksperdihinang	mets-harakputke tõrjega ei ole üldse tegeldud; Saarnaki talukompleksi on osaliselt parandatud, kuid mitte piisavalt, Hanikatsil uuendati küünlauda katust, kuid muu on kõik tegemata; vabatahtlikud talgulised on hooldanud Hanikatsil riigimaal hoonete katuseid ja remontinud kaevu; RMK(?) on püstitanud uue käimla
väljundid	meetmed	Millised I ja II prioriteediga meetmed on tähtajaks rakendamata ja miks?	neid on väga palju (39 tk)	KKK, eksperdihinang	rahapuudus, mõned tegevused pole enam asjakohased (nt kõrega seotud, õpperajad eramaadel)
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga inventuurid, seire ja uuringud on ellu viidud?	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud.	KKK, KESE, eksperdihinang	riiklikud seired (linnud, hülged) üldjuhul toimuvad, kuigi mitte kõik; tulemusseiret ei toimu; inventuure pole tehtud
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga ala valitsemisega seotud meetmed (kavad, kaitse-eeskirjad jms) on ellu viidud?	Vähem kui pool (<50%) planeeritud meetmetest on rakendatud	EELIS, RT, eksperdihinang	uus kaitse-eeskiri on kinnitatud, kuid KKK vahehindamist pole tehtud ega KKK-d sisuliselt uuendatud
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga rekreatsiooni ja keskkonnaharidusega seotud meetmed on ellu viidud?	Vähem kui pool (<50%) planeeritud meetmetest on rakendatud	külasteraristu virtuaalkontor, eksperdihinang	eramaadel enam külastust ei korraldata
väljundid	meetmed	Kas hinnataval perioodil on lisaks ellu viidud sellised kaitse-eesmärke toetavaid tegevusi, mis ei ole ette nähtud kavaga?	jah	eksperdihinang	Hanikatsil on lisaks vanale püstitatud ka uus käimla
väljundid	tulemused	Milline on nende liikide seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Vähem kui poole (<50%) (indikaator)liikide seisund on stabiilne või paranenud	KESE, EELIS, eksperdihinang	enamiku liikide seisund halveneb, teadaolevalt vaid merikotkal ja hallhülgel läheb seni hästi
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste väärtuste seisund on halvenenud?	seente, samblike ja sammalde kohta info puudub, kindlasti on seisund halvenenud soohilakal, kärbesõiel, täpilisel sõrmkäpal, kõrel, naaskelnokal, kivirulliljal, viigerhülgel	KESE, EELIS, eksperdihinang	täpsem analüüs eeldaks seirearuannete läbitöötamist, mis võtaks mitu päeva aega; soontaimede seisund on halvenenud laidude hooldamise (eeskätt nõuetekohase niitmise ja niite ärakoristamise) lakkamise tõttu (2023. ja 2024. a niideti veel vaid Vareslaiul 0,4 ha ja Hanikatsil paari hektarit puisniitu, Hanikatsil jäi hein valdavalt koristamata)
väljundid	tulemused	Kui alla 90% liikide seisund on stabiilne või paranenud, siis palun tooge välja liikide seisundi halvenemise põhjused ja/või, millised tegevused on teie arvates vajalikud, et saavutada paremaid tulemusi?	Hanikatsi on üle 10 a niitmata ja karjatamata (niidetud on vaid u 1 ha puisniitu, kus niidet pole aga üldjuhul ära koristatud), Saarnakil lõpetati niitmine mõned aastad tagasi ja karjatamiskoormus on liiga väike; linde mõjutab üldine elutingimuste halvenemine; viigrit mõjutab enim kliima soojenemine ja sellest tulenev püsivama jää puudumine soojadel talvedel, mis põhjustab poegade hukkumise	KESE, EELIS, eksperdihinang	laidude niitmist tuleb senisest paremini rahastada või toetada tehniliselt (mereveo, niitmise ja heinakoristuse vahendid) ning suurendada järelevalvet nõuetekohase hooldamise üle (eriti niite ärakoristamise üle)

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	tulemused	Milline on nende elupaikade seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Üle poolte (50-90%) kaitseväärtuste seisund on paranenud või jäänud samaks.	EELIS, RT, eksperdihinnang	Salinõmme soolaku (Hiiu saarel), Öakse ja Vareslaiu seisund on paranenud, Saarnaki ja Hanikatsi seisund on aga halvenenud, Suur-Pihlakarel on kormoranikoloonia (2024. a kevadel õlitati kormoranimune), Kõrgelaiul alustati mõni aasta tagasi taas karjatamisega, kuid karjatamiskoormus on väike; Vareslaiule toodi 2023. a suve lõpul lambad (6 jäi sügisel laiule, 2024. a oli lambaid juba 10), kuid karjatamiskoormus on väike, lisaks puudub tara ümber puisniidu ja metsaelupaigatüüpide, et lambad sinna ei pääseks
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste elupaikade seisund on halvenenud?	poollooduslike koosluste ehk pärandniitude seisund laidudel on halvenenud	EELIS, eksperdihinnang	alates 2017. a on Hanikatsi ja alates 2023. a Saarnaki niidud niitmata; alates 2015. a on Hanikatsi karjamaad karjatamata
väljundid	tulemused	Kui alla 90% elupaikade seisund on stabiilne või paranenud, siis palun tooge välja elupaikade seisundi halvenemise põhjused ja/või millised tegevused on teie arvates vajalikud, et saavutada paremaid tulemusi?	PLK-de hoolduse lakkamine või ebapiisav hooldamine Hanikatsil ja hooldamise vähenemine Saarnakil	ekspertdihinnang	laidude hooldamist on vaja rohkem toetada ja ühtlasi ka rohkem kontrollida
väljundid	tulemused	Milline on ala kaitsekorralduse mõju ökosüsteemi teenustele?	Ökosüsteemi teenuste pakkumine on oluliste muutusteta	ELME;(ekspertdihinnang)	keskmine: 7,28 palli (10-palli skaalal);(külustaristu (õpperajad, ekspositsioonid, infostendid) laidudel on varasemast halvemas seisus, pärandkooslused ning arhitektuuri- ja pärandkultuuriobjektid laidudel on halvemas seisus, enamiku liikide seisund on halvenenud või teadmata, järelvalve laidudel toimuva (sh viibimispiirangutest kinnipidamise) üle on sisuliselt lakanud)
väljundid	tulemused	Millised on olnud muutused ala ökoloogilises sidususes?	Ökoloogiline sidusus on hea või paranenud	ELME;(ekspertdihinnang)	hea: 88,31 palli (100-palli skaalal; kattuvus vaid 17,29%);(kaitseala on ümbritsetud suure hoiualaga ja seetõttu on sidusus endiselt väga hea, kuid laidudel on halvenenud pärandkoosluste ja sealsete liikide omavaheline sidusus)

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	tulemused	Kas on tuvastatud ala kaitsekorra rikkumisi?	Jah, on tuvastatud kaitsekorra rikkumisi	ortofoto, eksperdihinnang	ebaseaduslikud ehitised Saarnakil Kuusenukas ja kooskõlastusest erinev Pärna talu nn küün Vesiootsa maaüksusel; rikkumised on avastatud juhuslikult, järelevalvet kaitsealal toimuva, sh viibimispiirangutest kinnipidamise üle, ei toimu (järelevalvet on tehtud kalapüügi üle ja metsa majandamise üle kaitseala naabruses), 2024. a septembris katsetuseks drooniga
väljundid	tulemused	Kas tuvastatud ala kaitsekorra rikkumistel võib olla (oluline) mõju ala kaitseväärtustele?	Jah, rikkumistel on võimalik (oluline) mõju kaitseväärtustele	ekspertdihinnang	kaitsekorra rikkumisi ei ole fikseeritud, kuna järelevalvet ei tehta; viibimispiirangu rikkumistel (varasematel aegadel on mitmeid rikkumisi tuvastatud) võib olla suur mõju viigriale ning laidudel pesitsevatele lindudele
väljundid	tulemused	Kas teie hinnangul on ala kaitsekord olnud sobiv ja piisavalt tõhus kaitse-eesmärkide saavutamise toetamiseks?	Jah	ekspertdihinnang	ise ma selle kaitse-eeskirja koostasin ja praegu ma selles midagi parandada ei oska, kui, siis ehk kaotaks piirangu ujuv vahendiga sõitmise kiirusele, kuna järelevalvet ja politsei pole siiani võimalised seda asjakohaselt mõõtma, ning piirangud osalejate arvule rahvaürituste korraldamisel, kuna järelevalvet nagunii puudub; ettepanekuid kaitse-eeskirja muutmiseks pole esitatud
väljundid	tulemused	Kas määruses nimetatud ala kaitseväärtused on asjakohased ja piisavad?	Jah	ekspertdihinnang	ilmselt võiks kõre kaitseväärtuste hulgast eemaldada, sest lähiajal pole ilmselt võimalik liigi taastasustamisega Saarnakile (või Salinõmme soolakule) jätkata, lisaks on kõre potentsiaalsed elupaigad Saarnakil hooldamata jäänud
muu	muu	Muud tähelepanekud ja kommentaarid, mida soovite lisada	suurimaks probleemiks on laidude pärandkoosluste hooldamine ja taastamine; praegused toetus- ja haldamisskeemid ei taga laidude pärandkoosluste säilimist	ekspertdihinnang	kaitseala administratsiooni kaotamine, riigi hoonete (sh laidudel), taristu (sadam) ja tehnika (paadid, parv, traktorid, niidukid, kaarutid, pakkija jms) võõrandamine on viinud olukorrani, kus sajandeid hooldatud laiud on peaaegu hooldamata ning liigirikkad niidud on võsastumas; puudub otsene vastutaja kaitseala looduskaitse seisundi säilimise ja parandamise eest

Skoor

	Max skoor	Hindamise skoor	%
Üldskoor:	104	76	73,1%
Üldine	3	3	100,0%
Seisund (planeerimine)	15	15	100,0%
Survetegurid (planeerimine)	9	7	77,8%
Eesmärgid (planeerimine)	12	12	100,0%
Meetmed (planeerimine)	9	6	66,7%
Sisendid (rakendamine)	9	3	33,3%
Protsess (rakendamine)	6	6	100,0%
Meetmed (väljundid)	21	10	47,6%
Tulemused (väljundid)	20	14	70,0%

Üldine	3	3	100,0%
Planeerimine	45	40	88,9%
Rakendamine	15	9	60,0%
Väljundid	41	24	58,5%

Mõisted ja lühendid

Mõiste	Selgitus
Kaitseväärtus	Ala kaitse alla võtmise määruks/kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk).
Kaitse-eesmärk	Kaitseväärtuse soovitud seisund.
Kava	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduse aluseks olev tegevuskava: kaitsekorralduskava, liigi kaitse tegevuskava, elupaiga tegevuskava.
KKK	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduskava.
Kaitsekorraldusperiood	Esmakordsel hindamisel ja ajakohase (s.t kava sisu on olnud üldjoontes jätkuvalt asjakohane) kava olemasolul on hinnatava kaitsekorraldusperioodi alguseks kava algus/koostamise aeg ja perioodi lõpuks hindamise aeg. Kava puudumisel ja/või korduval hindamisel saab kaitsekorraldusperioodiks arvestada hindamistsükli pikkust/eelmise hindamise läbi viimise aega (vastavalt hindamise korraldusele 10 või 12 aastat).
Survetegur	Kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist negatiivselt mõjutav tegur (nt reostuskoormus, häiringud, maaparanduse mõju, intensiivne maakasutus, võõrliikide surve jm)
Kaitsekorralduslikud meetmed	Tegevused, mida tuleb rakendada kaitse-eesmärkide saavutamiseks, sh eesmärkide saavutamist ohustavate mõjutegurite ohjamine. Kaitsekorralduslike meetmete hulka kuulub elupaikade kaitsmine, säilitamine, loomine, taastamine, majandamine. Käesoleva hindamise kontekstis on eristatud: - looduskaitseseadusest ja/või ala kaitse-eeskirjast tulenev kaitsekord (õigusaktidega kehtestatud piirangud); - kaitseala n-õ aktiivne majandamine ehk täiendavate tegevuste planeerimine läbi tegevuskavade, tööplaanide, toetusprogrammide (nt elupaikade taastamine ja hooldamine, külastustaristu rajamine). N-õ aktiivsete meetmete puhul on omakorda eristatud: - looduskaitsemeetmed/otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmed ehk tegevused, mille rakendamisest võib oodata otsest kasu liikide või elupaikade seisundile (nt elupaiga taastamine, elupaiga hooldamine, võõrliigi tõrje). - toetavad meetmed ehk tegevused, mille kasu kaitseväärtustele on kaudne (nt seire seisundi tuvastamiseks, kava koostamine ja tulemuslikkuse hindamine tegevuste planeerimiseks, haridusprogrammid teadlikkuse tõstmiseks, kaitseala tähistamine piirangute rakendamiseks jm)
SMART	Mõistet SMART (specific, measurable, achievable, relevant, time-bound) kasutatakse siinkohal kaitse-eesmärkide ja meetmete kontekstis. "SMART" mudelile vastav eesmärk või meede on konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja ajaliselt määratletud.
Väljund (rakendatud tegevus)	Väljunditeks on ellu viidud tegevused ja nende mõõdetavad näitajad: nt taastatud või hooldatud alade pindala, rajatud külastustaristu pikkus, kontrollkäikude arv vms.
Tulemus (saavutatud seisund)	Tulemus on ellu viidud tegevuste abil saavutatud olukord, mis võib olla kirjeldatud läbi liikide ja elupaikade seisundi.
PAME hindamine	PAME (Protected Area Management Effectiveness) on IUCNi WCPA raamistikul põhinev lähenemine, millega hinnatakse kaitsealade valitsemise tulemuslikkust läbi aspekti kaudu — kontekst, planeerimine, sisendid, protsessid, väljundid ja tulemused. PAME hindamine näitab, kui hästi ala juhtimine aitab saavutada seatud looduskaitselisi eesmärke.

Survetegurite kategooriad	Selgitus
põllumajandus	(intensiivne) maaharimine, karjatamine, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine jm
rohumaade hülgamine	niitmise või karjatamise lõppemine
põllumajandusmaade kuivendamine	põllumajandusmaade maaparandusüsteemid
metsandus	raied, raadamine, metsastamine jm
metsamaade kuivendamine	metsamaade maaparandusüsteemid
kaevandamine	kaevandamine, s.h turbakaevandused
energia tootmine (sh infrastruktuur)	hüdroenergia, tuulepargid, päikesepargid, elektriliinid jm
transport	teed, raudteed, sadamad, maismaa- ja veeliiklus jm
ehitustegevus ja asustus	asustuse laienemine, ehitustegevus, puhketegevused, reostus asustusest, äri- ja tootmistegevusest jm
elusorganismide kasutus	vesiviljelus, kalastamine, jahipidamine, toidu ja muu materjali kogumine loodusest, liikide või elupaikade kahjustamine jm
militaartegevused ja muud inimsekkumised	militaaralad, tarastamine, vandalism
võõr- ja problemaatilised liigid	võõrliigid, probleemsed kodumaised liigid jm
segallikatest põhjustatud reostus	heited vette, heited pinnasesse, heited õhku, müra, valgusreostus jm
inimtekkelised veerežiimi muutused	maaparandus, veekogude hüdro-morfoloogia muutmine, veevõtt jm
looduslikud protsessid	erosioon, eutrofeerumine, koosluste looduslik areng, kisklus, kobraste tegevus, haigused ja parasiidid jm
loodusõnnetused	torm, põleng, maalihe, üleujutus jm
kliimamuutused	põuad, üleujutused, veerežiimi muutused, liikide levikuareali muutumine jm kliimamuutuste mõjul
muu	

Loodusdirektiivi aruande hinnangud	Selgitus
soodne	favourable = FV
ebapiisav	unfavourable-inadequate = U1
halb	unfavourable-bad = U2
teadmata	unknown=XX